

Vilka är fördelarna med att markera placeringen av en tarmstomi för patienten?

RESULTAT

Markering av stomiplaceringen* före ingreppet kan

❖ minska antalet stomirelaterade komplikationer

- n = 14 studier, OR 0,47; 95 % CI 0,36–0,62; I² = 71 %¹;
n = 11 studier, OR 0,45; 95 % CI 0,31–0,65; I² = 71 %²

❖ minska hudproblem kring stomin

- n = 5 studier, OR 0,41; 95 % CI 0,31–0,52 I² = 0 %¹

❖ minska brister i egenvården av stomin

- n = 3 studier, OR: 0,34; 95 % CI 0,18–0,64 I² = 0 %¹

❖ minska risken för läckage

- n = 3 studier, OR 0,14; 95 % CI 0,06–0,37; I² = 0 %²

❖ minska behovet av operationer för att korrigera stomin

- n = 2 studier, OR 0,09; 95 % CI 0,02–0,49; I² = 0 %²

❖ förbättra stomipatienternas hälsorelaterade livskvalitet

- n = 3 studier, SMD 1,05; 95 % CI 0,70–1,40; I² = 0 %¹;
n = 8 studier, SMD 1,13; 95 % CI 0,38–1,88; I² = 90 %²

Det är viktigt att beakta att

- ❖ jämfört med planerade operationer är akuta operationer i regel förknippade med en högre risk för stomikomplikationer (OR 1,48; 95 % CI 1,18–1,85; I² = 59,3 %)¹.
- ❖ vid akuta operationer är risken för stomikomplikationer förhöjd även om stomiplaceringen har markerats (1,5 gånger högre risk)².

FÖRKLARING

**En stomi är en kirurgiskt skapad öppning³. Stomin placeras oftast i matsmältningskanalen och de vanligaste tarmstomierna är ileostomi och kolostomi. En urostomi innebär att urinledarna leds via tarmen till huden och urinen samlas i en stomipåse.⁴ I det här Evidenstipset behandlas valet av en tarmstomis placering och markering och den hänvisas till med ordet stomi.*

LÄS MER

WOCN: Checklista för markering av stomins placering
(Stoma Site Marking Procedure, på engleska):

- ❖ www.wocn.org > Education & Resources > Professional resources > Stoma Site Marking Resources

Duodecim: Avanteen hoidon opas (2024) (på finska, Se Källor)

- ❖ Duodecim Oppiportti (kräver åtkomsträtt)

Resultaten kan utnyttjas inom alla verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården som vårdar patienter som förbereds inför olika tarmoperationer. Resultaten kan särskilt bidra till att öka medvetenheten om vikten av att markera stomiplaceringen som en del av patientens operationsförberedelser.

Vilka är fördelarna med att markera placeringen av en tarmstomi för patienten?

BAKGRUND

En tarmstomi är en kirurgiskt skapad öppning i bukväggen genom vilken avföring som utsöndras från tarmen kan ledas ut ur kroppen. De vanligaste orsakerna till en tarmstomi är cancer, inflammatoriska tarmsjukdomar och olika akuta tillstånd. Stomin kan vara antingen tillfällig eller permanent.⁴ Förberedelser och handledning före en stomioperation har en betydande inverkan på behandlingens framgång och patientens livskvalitet efter operationen^{5,6}.

Val och markering av stomins placering före operationen rekommenderas för alla patienter för vilka man planerar eller överväger en stomioperation.^{7,8,9} Att välja och markera bästa möjliga stomiplacering kräver noggrann bedömning av bukområdet i olika positioner – stående, sittande och liggande. Dessutom är det viktigt att ta hänsyn till patientens individuella åsikter, livsstil, kulturella och religiösa faktorer** samt eventuella fysiska begränsningar.⁵

Stomiskötare och kirurgerna är yrkespersoner inom hälso- och sjukvården som har utbildats i att markera stomins placering. Det rekommenderas att båda yrkesgrupperna deltar i planeringen av stomin tillsammans med patienten.⁹ Sådana yrkespersoner är dock inte alltid tillgängliga eller så är det inte alltid möjligt att markera stomins placering, till exempel i akutsituationer. Dessutom kan fynd under operationen eller patientens anatomi och fysiologi leda till att stomin placeras på ett annat ställe än det som planerats före operationen.⁵ Stomiplaceringen förblir dock ofta omarkerad, även om det inte finns någon motiverad anledning till att inte markera den, särskilt vid akuta operationer¹⁰. Eftersom stomiplaceringen bör markeras före operationen alltid när det är möjligt^{7,8,9} är det viktigt att granska grunderna till ingreppet och i synnerhet betydelsen av en markering av stomiplaceringen för patienten.

****Kulturella faktorer som kan omfatta till exempel beaktande av klädseln såsom folkdräkter samt religiösa faktorer som till exempel böneställningar eller andra religiösa ritualer kan påverka placeringen av stomin.**

Efter en **urostomioperation** kan patienten stöta på liknande utmaningar som efter en tarmstomioperation, och därför följer man samma principer i markeringen av stomins placering.

Exempel på implementering av evidensbaserad praxis

I de inledande mätningarna i en studie om implementering av evidensbaserad praxis konstaterades att man vid akuta operationer oftast inte gjorde någon markering av stomins placering. Antalet markeringar av stomiplaceringen vid akuta operationer kunde ökas^a med hjälp av JBI-referensramen^b där man utnyttjade en bedömnings- och responsmetod samt ett strukturerat tillvägagångssätt för att identifiera och hantera hinder för stomimarkering.¹⁰

^aStomins placering markerades i inledande mätningar i 73 % av planerade operationer (n = 145/200) och i 17 % av akuta operationer (n = 18/105). Ett år efter en utökad markeringspraxis gjordes en stomimarkering i 71 % av planerade operationer (n = 57/80) och i 31 % av akuta operationer (n = 29/93).¹⁰

^b*Olika faser i den **JBI-referensram** som användes i studien¹⁰:*

- 1) identifiering av det praxisområde som behöver ändras
- 2) engagemang av intressentgrupper
- 3) nulägesanalys av kontext och förändringsbenägenhet
- 4) auditering av utgångsläget (utvärdering)
- 5) införande av utvecklingsstrategi
- 6) omvärdering av ändringarna med hjälp av en uppföljningsbedömning
- 7) av ändringar i praxisen

Faserna indelades i tre större verksamhetshelheter¹⁰:

- 1) planering av genomförandet
- 2) bedömning av utgångsläget samt genomförande
- 3) konsekvensbedömning och ändringarnas varaktighet

Vilka är fördelarna med att markera placeringen av en tarmstomi för patienten?

MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset grundar sig på två högkvalitativa systematiska översikter och metaanalyser som publicerades 2021¹ och 2022². I översikten¹ från 2021 undersöktes effekten av en preoperativ markering av stomiplaceringen på patientutfallet. 20 studier hade valts ut för översikten, varav 19 inkluderades i metaanalysen. Studierna (n = 20, deltagare n = 7 729) var kvasiexperimentella (n = 2), kohortstudier (n = 16), fall-kontrollstudier (n = 1) och tvärsnittsstudier (n = 1). Studierna hade publicerats i Asien (n = 7), Europa (n = 6), Nordamerika (n = 5) och Oceanien (n = 2). Majoriteten av studierna var av hög kvalitet. I översikten² från 2022 undersöktes effekten av en preoperativ markering av stomiplaceringen på risken för stomirelaterade komplikationer. 27 studier hade valts ut för översikten, varav 19 inkluderades i metaanalysen. Studierna (n = 27, deltagare n = 12 579) var kohortstudier (n = 25) och RCT-studier (n = 2). Studierna hade publicerats i Asien (n = 11), Europa (n = 9), Nordamerika (n = 5), Afrika (n = 1) och Oceanien (n = 1). Majoriteten av studierna var av dålig kvalitet.

I översikterna hade delvis samma studier använts. Skillnaderna i primärstudiernas kvalitet förklaras av de olika bedömningsverktyg som använts i översikterna (ROBINS-I och RoBANS). Det metodologiska genomförandet av översikterna beskrivs mer detaljerat i de ursprungliga publikationerna^{1,2}. Kvaliteten på översikterna bedömdes enligt JBI:s kriterier för bedömning av systematiska översikter^{***}.

DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

- Kim YM, Jang HJ, Lee YJ.** The effectiveness of preoperative stoma site marking on patient outcomes: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Advanced Nursing* 2021; 77(11): 4332–4346.
- Ambe PC, Kugler CM, Breuing J, Grohmann E, Friedel J, Hess S, Pieper D.** The effect of preoperative stoma site marking on risk of stoma-related complications in patients with intestinal ostomy - A systematic review and meta-analysis. *Colorectal Disease* 2022, 24(8): 904–917.

***Översikternas kvalitet : 11/11^{1,2}, JBI: Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses

- 1 Myller Elena¹**, specialistsjukskötare, stomiskötare
2 Nagy-Wiksted Vivien², sjukskötare, stomiskötare, sårskötare, sexualrådgivare, uroterapeut, klinisk specialist högre YH
3 Suhonen Taru³, kliniskt specialiserad sjukskötare, stomiskötare

SAMMANFATTNING

Att markera stomins placering preoperativt utgör ingen olägenhet för patienten. Trots den delvis dåliga kvaliteten på studierna tyder resultaten på att en korrekt genomförd markering av stomiplaceringen kan förebygga stomirelaterade komplikationer och främja patientens egenvård och anpassning samt ha en positiv inverkan på livskvaliteten. Av dessa skäl bör stomimarkeringen vara en rutinåtgärd på alla enheter för alla patienter som genomgår en operation med risk för stomi. Särskilda utmaningar föreligger vid akuta operationer och det är viktigt att i de enheter som genomför dessa överväga i vilket skede av vårdkedjan man markerar stomins placering, om patientens tillstånd tillåter det.

Redigering: Silja-Elisa Eskolin⁴, yngre forskare ja Mira Palonen⁴, specialforskare

¹Åucs, ²Metropolia YH, ³Mellersta Finlands välfärdsområde, Sjukhuset Nova, ⁴Stiftelsen för vårdforskning sr

ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR

- Pine J, Stevenson L, On J,** *Intestinal stomas, Surgery (Oxford)* 2023; 41(1) 55–61.
- Duodecim.** Avanteen hoidon opas. 1. painos. Toim. Nagy-Wiksted V. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 2024. Saatavilla (vaatii käyttäjätunnuksen): www.oppiportti.fi/opk04652/
- WOCN society.** AUA and ASCRS position statement on preoperative stoma site marking for patients undergoing ostomy surgery, 2021. Saatavilla: www.wocn.org
- Rosenberg A, McGee M.** Patient education for stoma patients. *Seminars in Colon and Rectal Surgery* 2023; 34(2).
- RNAO.** Supporting adults who anticipate or live with an ostomy. 2. painos. Toronto: Registered Nurses' Association of Ontario. Saatavilla: <https://rnao.ca/bpg/guidelines/ostomy>, 2021.
- WCET.** WCET International Ostomy Guideline. Chabal LO, Prentice JL, Ayello EA (toim.). Australia: WCET, 2020.
- Koskensalo V, Karjalainen E, Mäkelä IL, Koskenvuo L.** Suoliavanteiden ongelmat. *Lääketeieteellinen Aikakauskirja Duodecim* 2023;139(20): 1644–50.
- Shehu E, Pieper D, Albrecht HC, Gretschel S, Krüger CM, Leggio F, Mantke R, Rückbeil O, Paasch C, Trawa M, Klugarová J, Peričić TP, Bała MM, Prill R, Kugler CM.** Increasing the rates of pre-operative stoma site marking in patients with intestinal ostomy (INSTOSI): A best practice implementation project. *JBI Evidence Implementation* 2025. Online ahead of print.

FÖRFATTARE